

گزارش زلزله کاخک به روایت اسناد

نویسنده: دکتر حسن فاطمی

www.ketab.ir

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور
مشخصات نشر
مشخصات ظاهری
شابک
وضعیت فهرست نویسی
یادداشت
موضوع
موضوع
موضوع
رده بندی کنگ
رده بندی یوبی
شماره کنشنامه ملی

فاطمی، حسن، ۱۳۵۸ -
گزارش زلزله کاخک به روایت اسناد/نویسنده حسن فاطمی.
مشهد: انتشارات مردیز، ۱۳۹۷.
۱۵۰ ص.
۹۷۸-۶۰۰-۱۰۶-۶۲۳-۸
فیا
کتابنامه: ص. ۱۴۹.
زلزله -- ایران -- کاخک
Earthquakes -- Iran -- kakhak:
زلزله دشت بیاض، ۱۳۴۷
Dasht-Bayaz Earthquake, Iran, ۱۹۶۸:
QE۵۳۷/۲ ک۲۱۳۹۷:
۵۵۱/۲۲۰ ۹۵۵۸۲۷۹:
۵۳۰۹۷۲۳:

گزارش زلزله کاخک به روایت اسناد

● نویسنده: دکتر حسن فاطمی

● طراح جلد: محمد حسین گواهی

● مشاور علمی: حسین مقیمی کاخکی

● چاپ: خوشه

● نوبت چاپ: اول ۱۳۹۷

● شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

● قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

● شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۰۶-۶۲۳-۸

تمام حقوق چاپ و نشر این اثر طبق قرار داد محفوظ است
هر گونه چاپ و تکثیر از محتویات این کتاب بدون اجازه کتبی ممنوع است. متخلفان به موجب قانون
حمایت از حقوق مولفان، مصنفان و هنرمندان تحت پیگرد قانونی قرار میگیرند.

دفتر نشر: مشهد - خیابان آبکوه ۷ - دانشسرای ۸ - شماره ۹۰

تلفن: ۰۵۱ - ۳۷۲۷۴۷۶۵ | دورنگار: ۰۵۱ - ۳۷۲۵۱۳۰۲ | www.marandiz.com



نشر مردیز

۹	مقدمه
۱۰	ضرورت بحث
۱۱	محدودیت‌های تحقیق
۱۲	پیشینه تحقیق
۱۳	روش پژوهش
۱۴	موقعیت جغرافیایی کاخک
	فصل اول: گزارش زلزله کاخک به روایت روزنامه اطلاعات ۱۳۴۷
۱۷	گزارش روزنامه اطلاعات
۱۸	زلزله و تلفات
۲۲	مرکز زلزله
۲۸	صحنه دلخراش
۲۸	جوانان زنده به گور
۲۹	گرسنه‌ها
۳۰	در گناباد
۳۰	تشییع هنرمندانه زلزله به حمله چنگیز
۳۱	رقم تأیید شده تلفات
۳۳	بازتاب‌های سومین روز واقعه
۳۶	وحشت
۳۸	دوبار زمین لرزید
۴۰	آنچه از یک سپاهی بجای ماند
۴۱	خارج از حد تصور
۴۴	سیاه کوه دیوانه
۴۴	۵۰۰ نقطه ویران

۴۴	 کاخک ویران
۴۷	 زمین هنوز در خراسان می لرزد
۴۸	 آمار تلفات
۴۹	 وضع خطرناک
۵۰	 جاده‌ها
۵۴	 مرگ عروس و داماد
۵۵	 ازتایمز لندن

فصل دوم: مصاحبه

۷۱	 مصاحبه
۷۲	 امدادرسانی

فصل سوم: نقش روحانیت در کمک رسانی

۸۲	 نقش آیت الله میلانی و امام زلزله کاخک
----	---

فصل چهارم: دلایل مهاجرت مردم کاخک

۱۱۹	 دلایل مهاجرت مردم کاخک
۱۲۱	 بی توجهی به مردم
۱۲۳	 الف) حوادث بین المللی: جنگ ظفار
۱۲۵	 مراسم افتتاح
۱۲۵	 بازدید
۱۲۶	 ب) هشدار مطبوعات
۱۲۶	 گزارش سالگرد زلزله کاخک
۱۲۸	 گزارش امور ساختمانی
۱۳۳	 نتیجه
۱۳۵	 تصاویر اسناد
۱۴۷	 منابع

مقدمه

زلزله، یکی از مخاطرات طبیعی می باشد که امروزه به طور چشمگیری مورد توجه جوامع و ملل مختلف قرار گرفته است و در زمره ی آنها کشورهایی که در مناطق نزدیکتر به کانون های زمین لرزه ای قرار دارند در خطر بیشتری هستند، از جمله کشور عزیزمان ایران. تاریخچه زلزله ای ایران، به خوبی نشان می دهد که هیچ نقطه ای از انسان را نمی توان در مقابل زلزله مصون فرض کرد.

بلایای طبیعی، همیشه ابعاد مختلف زندگی انسانها را تحت تأثیر قرار داده اند. زلزله یکی از پدیده های سیاره ماست که به تنهایی در اسر جهان هزاران قربانی گرفته و خسارت های مالی فراوان بر جای گذاشته است. این پدیده طبیعی، به دلیل گداز قلمرو و نیز وسعت و شدت خسارتهای آن که وارد می سازد یکی از شناخته ترین بلایای طبیعی جهان به شمار می رود. زلزله از جمله عواملی است که می تواند به بروز بحران منجر شود (رشیدی و همکاران، ۱۳۹۰، ۴). مهم ترین ویژگی زلزله، غیر قابل پیش بینی بودن و ناگهانی بودن وقوع آن است. باید گفت که کشور ما با توجه به قرار گرفتن در مسیر کمربند کوه زایی آلپ - هیمالیا و برخورداری از اقلیم متغیر و ناپایداری های طبیعی، در طول تاریخ، بلایای طبیعی به خصوص زلزله و سیل را بیشتر تجربه کرده است. زلزله ها نیز از روشتی و همکاران، ۱۳۹۰، ۴۶)

بنابراین، زلزله یکی از حوادثی است که اثرات مخرب فراوانی را به اجتماع وارد کرده است. زلزله شهر یور ماه ۱۳۴۷ کاخک - دشت بیاض، از وحشناکترین زلزله های شرق ایران تاکنون می باشد. لذا

این حادثه مهم، نیاز به بررسی بیشتر، در ابعاد مختلف دارد. در این تحقیق سعی شده است با اتکاء به منابع دست اول و مؤثق، ابعاد مختلف حادثه مستنداً بحث شود.

تحقیق از لحاظ بازه زمانی به سه بخش تقسیم می‌شود:

۱- زمان زلزله و دوره امداد رسانی: در این دوره، که حالت توصیفی دارد از گزارش‌های روزنامه اطلاعات سال ۱۳۴۷ هجری شمسی و مصاحبه با شاهدان عینی استفاده شده است.

۲- بعد از زلزله و دوران بازسازی و بازیابی روحی و روانی که این دوره خود به دو بخش تقسیم می‌شود:

الف، نقش حاکمیت و اقشار مختلف مردم در امداد رسانی و بعد از آن با استفاده از مطالب مندرج در کتب، نامه‌ها و روزنامه‌ها

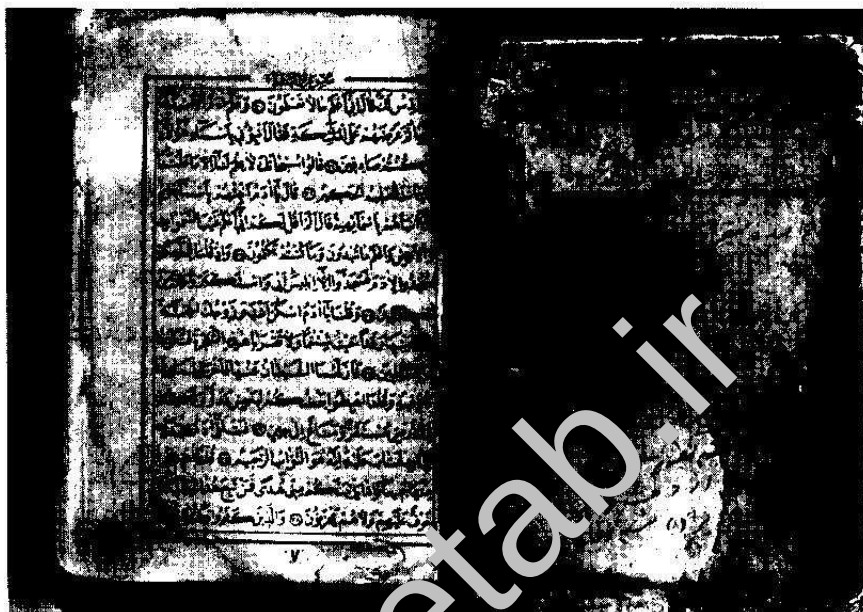
ب) نقش علما به خصوص، آیت الله میلانی در امداد رسانی

۳. در پایان این مبحث، گزارشی از روزنامه اطلاعات در گرامی داشت سالگرد زلزله کاخک اشاره شده است.

ضرورت بحث

از آنجایی که اثر مستقلى درباره زلزله کاخک نوشته نشده است، لذا زنده نگه داشتن یاد قربانیان و احترام به آنها از وظایف هر ایرانی است؛ از طرفی با بررسی ریشه‌ها و مشکلات، ارائه راه حل، سهل‌تر خواهد شد. توسعه پایدار شهری، در گرو ارائه راه حل‌های منطبق است، لذا بررسی زلزله کاخک بر اساس اسناد، مهم و ضروری است. علاوه بر آن، اسناد مختلف اطلاعات مفیدی درباره تاریخ اجتماعی، از قبیل وضع معیشت، راه‌ها، توقعات، روابط اجتماعی و همبستگی ملی آن دوره ارائه می‌دهد. در گذشته، افراد رخداد‌های مهم زندگی خود را از قبیل تولد فرزندان، غم یا شادی، اول کتب قرآن، می‌نوشتند. یکی از دلایل این کار، اطمینان به حفظ نوشته خود در قرآن بوده است. زلزله کاخک

آنقدر مهم و تأثیر گذار بوده است که اندک بازماندگان این واقعه، به ثبت آن اقدام نموده‌اند. دستخط زیر متعلق به یکی از بازماندگان زلزله کاخک می باشد.



متن: بتاریخ یکهزار و سیصد و چهل و هفت شمسی، شنبه: دو ساعت و ربع^۱ بعد از ظهر امروز، صغیر و کبیر کشته شدند و با زمزمه [ناخوانا] تا روز قبل^۲ داغدار کردند.
کاتب بیسواد. رجبعلی رمضانی^۲

محدودیت‌های تحقیق

با توجه به این که این نوشته متکی بر گزارش، مصاحبه و اسناد است و قلم گزارش مستندات مربوط به نیم قرن قبل می باشد، لذا گاهی نقل و قول اصل متن، بدلیل مشکلات نگارشی یا کاربردی، فهم را دچار مشکل می کند و به ابهام نوشته می افزاید؛ و اطلاعات منقول در گزارش خبرگزاری ها گاهی

۱ ساعت دو و ربع

۲ ایشان در جنگ تحمیلی مجروح و به شهادت رسیدند

متناقض بوده است که سعی شده این نکته کمتر رخ دهد. بعلاوه، در مصاحبه‌ها گاهی نام افراد یا مسئولین محلی آن دوره آمده که ذکر آنها به اختلافات محلی دامن می‌زند، لذا با مراعات این نکته بحث دنبال شده است. مهم‌ترین که منابع نوشتاری معتبر در باره این موضوع اندک است.

پیشینه تحقیق

کتابی که درباره‌ی کاخک مطلب نوشته‌اند، دوگونه‌اند:

الف) کتابی که به بررسی تاریخی و جغرافیایی شهرستان گناباد پرداخته‌اند و در ذیل آن به طور موجز و مختصر کاخک و زلزله‌ی آن را مورد بحث قرار داده‌اند؛ از جمله:

- کتاب "گناباد، رفرف و تهردا" زنده یاد دکتر محمد حسن هجرتی در صفحات ۴۶ و ۴۷ مختصر اشاره‌ای به زلزله ۱۶۴۷ نموده است.

- در کتاب جغرافیای تاریخی گناباد، دکتر سید حسین مجتبوی در مبحث زلزله در صفحه ۴۴ اشاره‌ای کوتاه به زلزله کاخک شده است.

- پایان نامه "جغرافیای تاریخی گناباد" به راه‌ای کلی به کاخک شده است.

ب) کتب و مقالات و پایان نامه‌هایی که اختصاصی درباره کاخک نوشته شده اند که به عنوان بخش مستقلی به زلزله پرداخته‌اند به عنوان مثال کتاب "کاخک پایتخت اشکانیان"، به طور مشروح به زلزله پرداخته است، حتی از نقش روحانیت، نحوه توزیع کمک‌ها و تسیم خانه‌ها گزارش داده است و سپس از تبعات اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی نوشته است اما حاشیه را علمی گزارش و مطالب را هم خلاصه بیان کرده است.

- اثر بعدی "کتاب کاخک"، می‌باشد که به طور مفصل پس از بررسی ویژگی‌های طبیعی-اقلیمی و تاریخی انسانی-اجتماعی، اقتصادی، زلزله را بررسی کرده است و تأثیر زلزله را با تقسیم بندی کاخک قبل و بعد از زلزله بیان نموده است، اما کلیات را مطرح نموده است و به گزارش مشروح نپرداخته است.

- پایان نامه بچه‌های زلزله، استاد ترابیان، به بعد اجتماعی از زلزله پرداخته است اما به گزارش‌های لحظه‌ای نپرداخته است.

- پایان نامه "بررسی روند مهاجرت در کاخک" که به عوامل مهاجرت از کاخک پرداخته شده است اما جزئیات حوادث زلزله گزارش نشده است.

لذا تحقیق جامعی در این موضوع به صورت جداگانه انجام نشده است و نوشته حاضر از این جهت بدیع می‌باشد.

روش پژوهش

این پژوهش به روش‌های زیر صورت گرفته است:

۱. روش کتابخانه‌ای: برای تهیه مطالب مربوط به موضوع، سوابق و توصیف حادثه، از کتاب‌ها و روزنامه اطلاعات سال ۱۳۴۷، پیر وون^۱ استفاده شده است.
 ۲. روش اسنادی و آماری: برای تهیه آمار و اطلاعات مربوط به زلزله و کمک‌رسانی، از اسناد مرکز اسناد انقلاب اسلامی و مدارک بایگانی در شهرداری کاخک و آمار درج شده در روزنامه اطلاعات استفاده شده است.
 ۳. روش میدانی: مصاحبه با افراد زیادی صورت گرفت. اسنادی که چند نمونه مکتوب شده است.
- در پایان از کلیه عزیزانی که اینجانب را در تهیه این اثر یاری نمودند، به‌خصوص، آقایان: محمد کمالی مقدم، حسن ذوالفقاری، حبیب مقیمی، حاج آقای قاسم پور، حسین نیمه، کریمعلی توکلی، محمد میرشمسی، محمد حسین گواهی، غلامرضا نوروزی و علی آخرتی، کمال تبریزدارم. قطعاً بررسی تاریخ اجتماعی^۱ از حساسیت خاصی برخوردار است و کار ایراداتی دارد از جمله در خوانش سندها که خیلی تلاش شده است، و از پیشنهادهای سازنده استقبال خواهد شد.

۱. تاریخ اجتماعی برخلاف تواریخ گذشته که فقط به توصیف حاکمان و پادشاهان می‌پردازد، نقش سایر اقشار هم در نظر گرفته می‌شود، لذا قطعاً در تضاد با پیش فرض‌های ذهنی افرادی که متعصبانه و بدون توجه به واقعیات و حقایق تاریخی و متکی به ذهنیات خود هستند، قرار خواهد گرفت.